

Utdrag ur:

Salomonsson, Henrik (1930-1992), "Vittnesmål i andra hand", Postumt 1995, Eget förlag. Journalist vid Västerbottens Folkblad. Son till Eugenia Salomonsson från Lossmen, Kalvträsk fs, Burträsk socken - min folkskolelärarinna 1953-54 i Åsträsk, Burträsk socken.

Natanael Nilsson, n'Stor-Nattus (1772-1828)

Den "Store" björnjägaren, min (Jan Fredman's) morfars farfars morfar, n'Stor-Nattus

En dryg mil nordväst om Kalvträsk vid sjön Vitträsket finns en grotta som är ca 12-13 m lång. Första delen är trång, men sedan kommer man till ett rum på ca. 4,5 x 5 meter. "Rummets" tak är alldeles plant. Längre in finns en liten gång som leder till ett ännu större rum. Enligt sägnen har grottan en gång i tiden använts som jaktkoja av bl.a. storjägaren Natanael "Stor-Nattus" Nilsson. Han var född 1772 och dog 1828 i sårfeber efter att ha blivit skadad vid en björnjakt. Det finns många historier om n'Stor-Nattus, främst om hans björnjakter och sina enorma kroppskrafter. Här följer ett utdrag från Henrik Salomonssons bok "Vittnesmål i andra hand, 1995".

"- I natt jag hörde ett lamm bräka. Men plötsligt blev det alldeles tyst....

n'Stornattus förstod genast vad mannen ville ha sagt. Den morgontidige mannen var en bonde från Kalvträsk. Solen steg så sakteliga. Dess starka sken stack de båda männen i ansiktet. – Vi ska ta honom redan tidigt nästa natt, sa n'Stor-Nattus lugnt.

Då skottet från den grobkalibriga mynningsladdaren gick, såg n'Stor-Nattus från Granträsk att kulan hade träffat alldeles för lågt. Och björnskjutet hade han lämnat i slyet bakom sig för att det skulle gå bättre att åla. Avståndet mellan honom och björnen var ungefär trettio meter. Men den starka stigningen upp mot kanten av stupet hade påverkat kulbanan. Ändå hade n'Stor-Nattus hållt i ett mått extra krut, då han hade laddat bössan. De båda männen hade blivit genomblöta av nattnfukten, medan de krupit och ålat i sluttningen av Vitberget fram mot den branta berghällen. De låg en stund och tittade på hur björnen vällustigt slet sönder sitt byte som den just dödat. Bonden hade också laddat extra kraftigt på uppmaning av n'Stor-Nattus.

Under vintern som gått hade hans färkätte varit tom och välskottad från fårlort. På kättens botten låg bara några torvkulor, som sög åt sig fukten från jordgolvet. Nu till vintern skulle han flytta över geten till kätten istället för att låta den stå bredvid kon.

n'Stor-Nattus passion hade övergått till ett slags hat mot björnen...

Han såg björnen komma rutschande på bakdelen nedför berghällen, som om den åkte kälke. Den fuktiga mossan lossnade från hällen. Ju närmare björnen rutschade ner mot n'Stor-Nattus, desto mer väste mosshögen framför björnens bakdel. n'Stor-Nattus hukade sig så att hans kamrat skulle kunna skjuta. Om några sekunder skulle det smälla! Men det snabba skottet uteblev. Och n'Stor-Nattus såg, hur det satt liksom gråa, slaka mustascher av ull och blod kring björnens käft. Jaktkamraten flydde! Då reste sig n'Stor-Nattus snabbt och slog björnen med sin lodbössa. Men slaget han måttade mot björnens huvud blev inte så hårt som han hade kraft till; det hejdades av björkvidjor och sly. Kolven gick av när yttersta delen av bösspipan träffade björnens hals. n'Stor-Nattus hade lyckats få tag i sin kniv och huggit den i björnens buk, medan han med den andra handen höll ett strupgrepp på björnen. – Min sista chans, tänkte han. Men då björnen fick hugget böjde den av smärta sin kropp i en båge, satte sina klor i n'Stor-Nattus bröstorg och rev bakåt. Björn- och människotarmar låg hoptvinnade i blod och avföring. n'Stor-Nattus hade hela tiden legat under björnen och hållit den ifrån sig med sina kraftiga armar. Mossa och

buskar var bortsparkade från en yta som var större än n'Stor-Nattus' stuggolv. Kampen hade pågått i två timmar, med kortare uppehåll. Solen hade faktiskt börjat värma och tränga igenom den täta vegetationen. Han uppfattade plötsligt viskningar. De kom från slyn bakom honom. Hans krafter var slut men det var också björnens. En mynningsladdare, ett skott och han märkte hur björnen slappnade av och dess kropp började rycka i spasmodiska dödsryckningar, som en hund som drömmer om en spännande jakt. Samtidigt krossade någon björnens rygg med en rå björkpåle. Ett gurglande vrål av smärta och så var striden slut.

Det började blåsa. Och så tyckte han att solen slocknade. Bårmännen kryssade sig fram mellan de tvära stupen. Därför blev vägen nerför Vitberget krokigare och längre än beräknat. N'Stor-Nattus vaknade vid Svartån. Han låg där på en bår, två stänger sammanbundna av kraftiga björkvidjor, och på båren låg också en del av hans kläder, underligt klippiga. Smärtorna var outhärdliga, hans jämmer genomträngande. Han tittade upp i himlen., såg molnen och förstod att det höll på att bli afton. Han hörde och kände männens gungande steg då de försiktigt gick fram i tolandet.”-Kommer jag att överleva..?” Ingen av männen svarade. Färden hem var stundtals ett stilla mörker och en skön sömn och däremellan en ohygglig smärta. – Nattus, Nattus, hörde han någon säga. – Lämna oss inte.

Avlägset hörde n'Stor-Nattus ett lamm bräka. Till slut tystnade även det. n'Stor-Nattus bar inte mycket med sig, då han kom nerifrån kusten. Han hade inte heller mycket med sig, då han nu återvände dit ner, buren av fyra män”.